

Wieże, miedź i plansza do gry. Nowe odkrycia CAŚ UW w Omanie

Pod koniec grudnia dobiegł końca kolejny owocny sezon projektu badawczego w Dolinie Qumayrah w górach północnego Omanu. Archeolodzy z Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego (CAŚ UW) odkryli tam kolejną wieżę w obrębie prehistorycznej osady, zidentyfikowali ślady produkcji metalurgicznej oraz natrafili na... grę planszową sprzed co najmniej 4 tysięcy lat!

Głównym przedmiotem badań podczas tego sezonu było osadnictwo z epoki brązu i żelaza na kompleksie stanowisk we wsi Ayn Bani Saidah. – *To miejsce strategicznie położone na skrzyżowaniu szlaków łączących ważne ośrodki starożytności: Bat na południu i Al-Ayn na północy, dziś stanowiska z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO, oraz wybrzeże morskie w pobliżu portu Sohar na wschodzie. Wzdłuż tej trasy znajduje się kilka ważnych osad tzw. kultury Umm an-Nar z epoki brązu. Mieliśmy więc nadzieję, że i nasze stanowisko znajdzie się w tej samej lidze* – mówi prof. Piotr Bieliński z CAŚ UW, kierownik projektu.

Tegoroczne odkrycia dowodzą, że archeolodzy mieli rację. – *Osada z okresu Umm an-Nar jest wyjątkowa między innymi dlatego, że znajdują się w niej aż cztery wieże: trzy okrągłe i jedna ryzalitowa. Mimo swych rozmiarów, blisko 20 m średnicy, jedna z okrągłych wież nie była widoczna na powierzchni i została odkryta dopiero podczas wykopalisk. Funkcja tych wież czeka ciągle na wyjaśnienie* – wyjaśnia dr Agnieszka Pieńkowska z CAŚ UW, która w ramach projektu analizuje pozostałości z epoki brązu.

Ale nowych, ekscytujących odkryć z tych czasów dostarczyły także inne części stanowiska. – *W końcu znaleźliśmy dowód na obróbkę miedzi w tym miejscu, co pokazuje, że nasza osada uczestniczyła w tym lukratywnym handlu, o którym wspominają nawet źródła pisane z Mezopotamii. Oman był bowiem potęgą metalurgiczną tamtej epoki* – zaznacza prof. Bieliński.

Jednak najbardziej pasjonujące, a do tego zupełnie niespodziewane odkrycie jest tylko pośrednio związane z gospodarką czy handlem. – *W jednym z pomieszczeń dużego budynku z okresu Umm an-Nar znaleźliśmy planszę do gry!* – opowiada badacz. Plansza wykonana jest z kamienia i ma zaznaczone pola i zagłębienia. W podobne grywano w epoce brązu od Subkontynentu Indyjskiego po Egeę. – *Takie znaleziska są rzadkie, ale kilka przykładów podobnych plansz znamy z Doliny Indusu, a także z Mezopotamii, między innymi ze sławnych grobów z Ur* – wyjaśnia archeolog.

To kolejne odkrycie pokazujące, że obszar badań, czyli mikroregion Qumayrah, miał w starożytności większe znaczenie niż dotąd sądzono i kryje jeszcze wiele niespodzianek. Podczas wstępnych prac prowadzonych przez ekipę z CAŚ UW od 2015 roku, dolina okazała się bardzo bogata w pozostałości archeologiczne z co najmniej pięciu okresów. Archeolodzy odkryli, że osadnictwo było tam obecne od późnego neolitu (stanowisko QA 2; ok. 4300–4000 p.n.e.).

←

Na dwóch końcach doliny można podziwiać groby i osady z okresu Umm an-Nar (stanowiska QA1, QA 3 i Bilt; ok. 2600–2000 p.n.e.). Odkryto też pozostałości osady z epoki żelaza II (stanowisko QA 21; ok. 1100–600 p.n.e.) rozciągającej się na kamienistych wzgórzach w pobliżu Ayn Bani Saidah; osada ta okazała się kilkakrotnie większa niż sądzono. W dolinie znajdują się również liczne pozostałości z okresu islamskiego. – *Ta obfitość śladów osadnictwa z różnych okresów świadczy o tym, że dolina ta była ważnym miejscem w prehistorii, a być może także i historii Omanu* – mówi prof. Bieliński.

W przyszłym roku archeolodzy będą kontynuowali prace w dolinie Qumayrah, zarówno w okolicy Ayn Bani Saidah, jak i wokół wsi Bilt, na drugim końcu doliny, gdzie znajdują się m.in. kolejne pozostałości z okresu Umm an-Nar.

- Projekt „Rozwój osadnictwa w epoce brązu i żelaza w górach północnego Omanu” jest finansowany z grantu Narodowego Centrum Nauki (2018/30/M/HS3/00635). Projektem kieruje prof. Piotr Bieliński z CAŚ UW oraz dr Sultan al-Bakri, dyrektor generalny ds. starożytności w Ministerstwie Dziedzictwa i Turystyki Sułtanatu Omanu.
- Czytaj więcej o Omańsko-Polskiej Misji Archeologicznej: <https://pcma.uw.edu.pl/en/2019/02/07/qumayrah-ayn-2/>

Prof. Piotr Bieliński jest archeologiem specjalizującym się w problematyce starożytnego Bliskiego Wschodu. Jego zainteresowania badawcze obejmują sztukę i architekturę Mezopotamii, Syro-Palestyny i Półwyspu Arabskiego od okresu chalkolitu do epoki żelaza. Od lat 80. XX wieku kierował kilkunastoma polskimi ekspedycjami archeologicznymi na Bliskim Wschodzie: w Iraku, Syrii, Kuwejcie, Zjednoczonych Emiratach Arabskich i Omanie. Bieliński był dziekanem Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego (1999–2005) oraz dyrektorem Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW (2005–2013). Od 2014 r. pełni funkcję przewodniczącego Rady Naukowej CAŚ UW.

Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego – pod jego auspicjami od ponad 60 lat prowadzone są polskie badania wykopaliskowe i prace konserwatorskie w krajach basenu Morza Śródziemnego, Afryki i Bliskiego Wschodu. Aktualnie CAŚ UW prowadzi ok. 20 projektów na stanowiskach datowanych od czasów prehistorycznych, poprzez wszystkie okresy historyczne aż po późny antyk i okres islamski w Egipcie, Sudanie, Tunezji, Libanie, na Cyprze, w Kuwejcie, Omanie i Armenii. CAŚ UW prowadzi też Stacje Badawcze w Egipcie, Sudanie i na Cyprze.

Czytaj więcej: www.pcma.uw.edu.pl ; www.facebook.com/pcma.uw/ ; https://twitter.com/PCMA_UW
Kontakt: Agnieszka Szymczak agnieszka.szymczak@uw.edu.pl, Tel. kom. 502 14 00 36